

Barcelona, setembre de 2021

Què hem fet per millorar l'abandonament escolar prematur?

Actuacions del Consorci d'Educació de Barcelona per a la prevenció de
l'abandonament en l'educació postobligatòria (2016-2020)

Índex

Actuacions del Consorci d'Educació de Barcelona per a la prevenció de l'abandonament en l'educació postobligatòria (2016-2020)	1
Resum	4
1. Introducció	5
1.1. Principals dades de context	6
1.2. Panoràmica general d'actuacions	9
2. Actuacions preventives	11
2.1 La mirada inclusiva a l'ESO	11
2.1.1. L'Enginy	13
2.1.2 Els programes de diversificació curricular	15
2.1.3. Les unitats d'escolarització compartida (UEC)	17
2.2. L'orientació a l'ESO	18
3. Actuacions d'acompanyament a les transicions	20
3.1 El Servei d'Orientació Pla Jove (SOPJ)	20
3.2. Pla d'acompanyament a joves en situació de vulnerabilitat	21
4. Transformacions estructurals de l'educació secundària postobligatòria	23
4.1. El BatxPro: de l'enfocament en les PAU a un batxillerat professionalitzador amb una mirada més social i flexible	23
4.2 L'FP dual	25
5. Actuacions de suport educatiu a l'educació postobligatòria	27
5.1 Projecta't.....	28
5.2 Reprèn.....	28
5.3 Formació del professorat.....	29
5.4 Seguiment de l'alumnat amb NEE i altres suports psicopedagògics.....	30

5.4 Projecte Prometeus	33
6. Programes europeus	36
Conclusions	37

**La continuïtat
dels estudis post-
16 garanteix
millors
condicions
d'inserció laboral
i la plena
participació**

Resum

Aquest document té com a objectiu presentar les actuacions que el Consorci d'Educació de Barcelona (CEB), en el període 2016-2020, ha desenvolupat per a la prevenció i la reducció de l'abandonament en l'educació postobligatòria. Aquesta etapa, tal com reconeixen diversos estaments i organismes internacionals, és clau per fomentar la cohesió social, reduir les desigualtats i lluitar contra l'exclusió: la continuïtat dels estudis més enllà de l'educació obligatòria és, cada vegada més, necessària per garantir unes condicions mínimes per a la inserció en el mercat laboral i per a la participació plena en la societat. Amb l'horitzó d'aconseguir una continuïtat plena en els estudis fins als 18 anys, el CEB ha posat un focus especial, els darrers cursos, en un conjunt de mesures orientades a afavorir l'accés i la permanència a l'educació postobligatòria de tots els joves de la ciutat. Aquestes mesures se situen tant en la prevenció de l'abandonament com en la intervenció en els casos de no continuïtat i en la compensació de les desigualtats, i incorporen la participació de diferents actors educatius clau de la ciutat.

El balanç de totes les mesures preses fins ara, tal com s'especifica a les conclusions, apunta al fet inapel·lable que per donar resposta a les necessitats reals de formació que tenen els i les joves avui seran necessàries transformacions estructurals tant en les metodologies educatives com en l'oferta educativa postobligatòria. El sistema ha d'afrontar canvis de gran profunditat, que depassen les mesures preventives parcials, fragmentàries o no reglades, que queden curtes per assolir una fita tan ambiciosa com la continuïtat dels itineraris formatius de tots els nois i noies, com a mínim, fins als 18 anys en igualtat de condicions.

El document s'estructura de la manera següent: en primer lloc, hi ha una breu introducció on es presenta el marc de treball i les principals dades que permeten contextualitzar l'àmbit d'actuació i la problemàtica que ens ocupa; en segon lloc, es presenten les actuacions preventives que es desenvolupen a l'etapa d'educació secundària obligatòria (ESO), tals com el programa Enginy, els programes de diversificació curricular, les unitats d'escolarització compartida (UEC) i les actuacions de millora dels processos d'orientació acadèmica i laboral; en tercer lloc, s'expliquen les actuacions d'acompanyament a les transicions i accés a l'educació postobligatòria, com el Servei d'Orientació Pla Jove i el Pla d'acompanyament a joves en situació de vulnerabilitat; en

quart lloc, es presenten dues iniciatives que impliquen un replantejament curricular i organitzatiu dels estudis postobligatoris, això és, el BatxPro i l'FP dual; en cinquè lloc, s'expliquen els programes de suport educatiu per a l'èxit a l'educació postobligatòria, com per exemple el Projecta't, el Reprèn, o altres iniciatives de caràcter compensatori; en sisè lloc, es presenten els programes europeus en els quals participa o ha participat el CEB per fer front a l'abandonament escolar prematur (AEP); i, finalment, l'informe presenta una sèrie de conclusions que han de servir per orientar les futures actuacions del CEB en l'àmbit de l'educació postobligatòria.

1. Introducció

Les polítiques per a la igualtat d'oportunitats impulsades pel Consorci d'educació de Barcelona (CEB) en els darrers anys parteixen dels avenços en la detecció de les situacions de vulnerabilitat: quan s'identifiquen millor les necessitats educatives específiques es poden focalitzar els recursos de suport i aplicar mesures inclusives per tal de garantir l'èxit per a tothom. Un èxit educatiu que no s'assoleix amb l'obtenció del graduat en ESO, al final de l'etapa obligatòria, sinó que s'hauria de culminar amb dos anys més d'aprenentatge en l'etapa postobligatòria. L'èxit hauria d'apuntar, en termes generals, a l'assoliment del batxillerat o de formació professional de grau mitjà com a passaport per accedir a estudis superiors. Per això, un dels reptes més importants de l'educació del segle XXI és combatre l'abandonament escolar prematur (AEP), i aconseguir que tots els joves assoleixin, com a mínim, estudis secundaris postobligatoris (un nivell 3 de la classificació internacional, ISCED)¹.

Aquest és un problema que, lluny de ser específic del context català o espanyol, és central a escala europea i aglutina esforços polítics arreu del continent. De fet, la lluita contra l'AEP és i ha estat una de les prioritats de la Unió Europea en matèria educativa —així es recollia a l'estratègia Europa 2020, per exemple—, posant de manifest un ampli consens en relació amb els seus ^{impactes} negatius en termes tant econòmics com socials i en la necessitat urgent d'abordatge del fenomen. Així mateix, malgrat que les respostes polítiques per fer front a la problemàtica són i han estat molt diverses, existeix també un consens en el fet que l'AEP és un fenomen

La lluita
contra l'AEP
és prioritària
a la UE.

¹ En la classificació internacional (International Standard Classification of Education, ISCED), l'educació secundària postobligatòria es correspon amb el nivell 3 (*upper secondary education*: ISCED 3a: batxillerat i ISCED 3b: CFGM).

Les causes que expliquen l'AEP són múltiples, per això s'ha de fer un abordatge complex i sistèmic.

d'abast general i que s'explica per múltiples causes i, per tant, el seu abordatge ha de ser també multifactorial, tenint en compte la participació de diversos actors i les actuacions a diferents nivells. Si bé la reducció de l'AEP no es pot atribuir en exclusiva a la política educativa, el paper dels governs i les administracions és cabdal en aquesta lluita. Especialment central és el paper dels governs locals ja que, com s'ha posat de manifest diverses vegades, és des d'on es poden articular millor les respostes coordinades i sistemàtiques necessàries per abordar el fenomen des d'un coneixement profund del territori i des del treball de proximitat i en xarxa. Més enllà de la lluita contra l'AEP, i en termes generals, també hi ha un important consens en la necessitat d'avaluació de les intervencions públiques enfocada no només a saber què funciona, per què i sota quines condicions, sinó també en la necessitat de conèixer les hipòtesis sobre com se suposa que les diferents intervencions generaran els impactes esperats.

La recerca social i educativa ha treballat de manera extensa en la identificació dels motius que porten les persones joves a abandonar de manera prematura el sistema educatiu formal. Com s'ha dit, l'AEP no s'explica només per una causa, sinó que, com a fenomen social, és un fenomen complex que respon a múltiples factors explicatius: des de l'arquitectura del sistema de formació (itineraris, transicions, passarel·les, etc.), passant pel rol dels centres educatius i del professorat (models curriculars, mecanismes de suport i acompanyament als i les joves, dispositius d'atenció a la diversitat, models i pràctiques d'orientació, etc.), fins a factors vinculats als mateixos joves (condicions materials, experiències i vivències escolars, etc.). També, per exemple, s'han assenyalat factors externs al sistema educatiu com les oportunitats que ofereix el mercat de treball i la conjuntura econòmica general. D'altra banda, de manera molt destacable, tots els estudis sobre l'AEP assenyalen que aquest és un fenomen fortament marcat per patrons de desigualtat i que no es poden plantejar intervencions per reduir-lo sense tenir en compte la importància de variables com la classe social, el gènere, la procedència o l'origen ètnic dels i les joves. En definitiva, tal com s'ha demostrat en nombroses ocasions, aquestes variables dibuixen oportunitats clarament desiguals en termes de continuïtat i èxit educatiu.

1.1. Principals dades de context

En aquest apartat es presenten algunes de les dades de què es disposa sobre la continuïtat i l'abandonament educatiu a la

ciutat². El curs 2017-2018, amb l'objectiu de fer una diagnosi acurada de la realitat de l'educació postobligatòria de la ciutat, el CEB va iniciar una anàlisi sistemàtica de dades de cada cohort per tal de saber “on eren”, acadèmicament parlant, els i les joves de la ciutat entre els 15 i els 18 anys.

Seguiment de la cohort d'alumnat nascut l'any 2001

Curs 2016-17
15 anys

321	2.043	10.337	15	221
2%	16%	80%	0%	2%
2n ESO	3r ESO	4t ESO	1r BAT	EE

12.937
alumnes

Curs 2017-18
16 anys

5	302	1.862	8.365	936	15	417	179	856
0%	2%	14%	65%	7%	0%	3%	1%	7%
2n ESO	3r ESO	4t ESO	1r BAT	1r GM	2n BAT	PFI	EE	sense dades

9.316 alumnes | 72%

Curs 2018-19
17 anys

16	340	1.090	1.508	7.529	567	72	186	154	14	1.461
0%	3%	8%	12%	58%	4%	1%	1%	1%	0%	11%
3r ESO	4t ESO	1r BAT	1r GM	2n BAT	2n GM	1r GS	PFI	EE	Adults	sense dades

8.168 alumnes | 63%

Curs 2019-20
18 anys

8	187	786	1.101	884	1.305	63	5.768	37	114	42	115	2.527
0%	1%	6%	9%	7%	10%	0%	45%	0%	1%	0%	1%	20%
4t ESO	1r BAT	1r GM	2r BAT	2r GM	1r GS	2n GS	Graduat BAT	Graduat ESO	Graduat GM	PFI	EE	sense dades

7.136 alumnes | 55%

surten de sistema educatiu
gestionat pel CEB

Figura 1. Estudi de seguiment de la cohort d'alumnat nascut l'any 2001. Font: CEB

Només el 80% dels i les estudiants de 15 anys està al curs que correspon.

Aquestes anàlisis de cohort han permès conèixer amb més precisió la continuïtat formativa a la ciutat de Barcelona i identificar els col·lectius amb més riscos d'abandonament per tal de fer actuacions preventives. Concretament, l'anàlisi de la cohort dels i les joves nascuts l'any 2001 —un total de 12.937 joves— aporta les xifres següents, que serveixen de punt de partida per a la reflexió:

- A Barcelona, bona part dels i les joves no acaba l'educació obligatòria a l'edat que correspondria: la taxa d'idoneïtat als 15 anys —és a dir, la proporció de joves

² Per a una anàlisi més extensa de les dades que aquí es presenten, consulteu l'"Estudi de la continuïtat als ensenyaments postobligatoris fent el seguiment de la cohort", novembre del 2020: https://www.edubcn.cat/rccs_gene/extra/01_documents_de_referencia/informes/20201101_estudi_de_la_cohor_postobligatoris.pdf

**Només un 19%
dels
vulnerables
acaben l'etapa
postobligatòria**

que estan al curs que s'espera per la seva edat (4t d'ESO)— és del 80%. O dit d'una altra manera, només el 80% dels i les estudiants de 15 anys està al curs que correspon. De la resta, la majoria ha repetit alguna vegada al llarg de la seva trajectòria escolar (18%) o han fet 16 anys i han deixat d'estudiar abans d'acabar l'etapa.

- No obstant això, la taxa de graduació (el percentatge de joves que obté el graduat de l'ESO) és del 92%. Aquesta xifra suposa un augment notable (7 punts) respecte a deu anys enrere.
- Dels i les joves nascuts el 2001, un 72% continuen la seva formació en ensenyaments postobligatoris: un 65% fan batxillerat i el 7% fan cicles formatius de grau mitjà (CFGM).
- En el pas de 1r a 2n curs de postobligatòria, tant a batxillerat com als CFGM, es “perden” un 9% dels estudiants.
- Als 18 anys són el 55% de joves nascuts el 2001 els que acaben l'etapa d'educació secundària postobligatòria amb èxit.

El compromís del CEB amb la reducció de les desigualtats fa que l'anàlisi de la cohort s'hagi focalitzat especialment en els i les joves que es troben en una situació de vulnerabilitat socioeconòmica (figura 2). L'anàlisi específica d'aquest col·lectiu ha de permetre planificar actuacions enfocades a abordar les dificultats que puguin trobar a l'hora de continuar estudiant.

En tot cas, les dades mostren que dels 1.544 joves nascuts el 2001 que es troben en situació de vulnerabilitat socioeconòmica, la taxa de finalització de l'etapa postobligatòria és molt inferior que la població general: mentre que, com hem dit, en el conjunt de la cohort aquest indicador se situa en el 55%, entre els i les joves més desafavorits cau fins al 19%.

Seguiment de la cohort d'alumnat nascut l'any 2001

Alumnat en situació de vulnerabilitat (NESE B o C, Fons Social o Ajuts de menjador de 6 €

Curs 2016-17
15 anys

105	533	860	46
7%	35%	56%	3%
2n ESO	3r ESO	4t ESO	EE

1.544
alumnes

Curs 2017-18
16 anys

4	92	468	446	152	144	33	205
0%	6%	30%	29%	10%	9%	2%	13%
2n ESO	3r ESO	4t ESO	1r BAT	1r GM	PFI	EE	sense dades

598 alumnes
39%

Curs 2018-19
17 anys

5	116	213	274	296	88	6	71	29	5	441
0%	8%	14%	18%	19%	6%	0%	5%	2%	0%	29%
3r ESO	4t ESO	1r BAT	1r GM	2n BAT	2n GM	1r GS	PFI	EE	Adults	sense dades

390 alumnes | 25%

Curs 2019-20
18 anys

3	53	188	150	148	123	6	162	10	16	12	25	648
0%	3%	12%	10%	10%	8%	0%	10%	1%	1%	1%	2%	42%
4t ESO	1r BAT	1r GM	2r BAT	2r GM	1r GS	2n GS	Graduat BAT	Graduat ESO	Graduat GM	PFI	EE	sense dades

291 alumnes | 19%

72 via BAT
51 via GM

surten de sistema educatiu
gestionat pel CEB

Figura 2. Focalització en l'alumnat vulnerable de la cohort de joves nascuts l'any 2001. Font: CEB

1.2. Panoràmica general d'actuacions

El Consorci d'Educació de Barcelona, especialment des de la Direcció d'Ensenyaments Postobligatoris i de Règim Especial, està impulsant tot un seguit de mesures orientades a una continuïtat plena i reduir l'AEP entre els i les joves de la ciutat. La figura 3 representa de manera sintètica les actuacions que el CEB realitza o ha realitzat els últims anys per avançar cap a una continuïtat formativa més gran dels i les estudiants de Barcelona. En color taronja s'identifiquen les actuacions de suport que s'executen fora de l'horari lectiu i, en color verd, els programes de prevenció de l'abandonament que es duen a terme dins de l'horari lectiu.

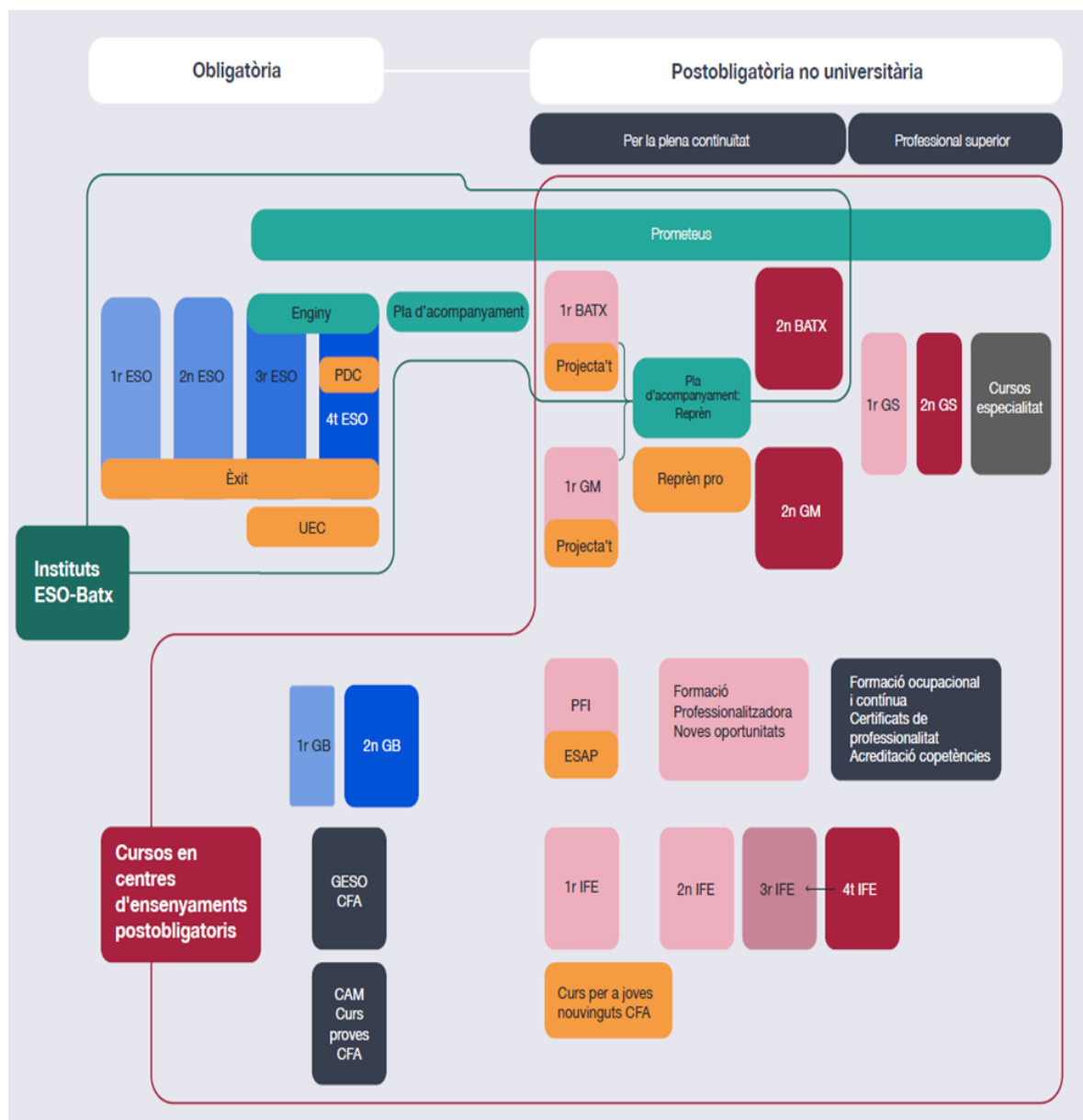

Figura 3. Recursos d'acompanyament i atenció a la continuïtat formativa.
Font: CEB

2. Actuacions preventives

L'abandonament escolar és un fenomen multifactorial que, si bé es manifesta en un moment concret —abans de començar o durant l'etapa postobligatòria—, té un caràcter acumulatiu. És a dir, és un fenomen que habitualment es gesta al llarg de les trajectòries escolars dels i les joves, i que s'explica per diversos factors que es donen en moments molt anteriors al moment propi d'abandonar. Així s'ha assenyalat moltes vegades des de la recerca, i així entenem el fenomen des del CEB. És per això que considerem essencial impulsar iniciatives de caràcter preventiu, és a dir, que es desenvolupin abans de la mateixa manifestació de l'abandonament i que busquin generar contextos educatius que maximitzin les oportunitats d'èxit a tots els joves. Algunes actuacions que es desenvolupen des del CEB, tot i no partir de la prevenció com a principi rector, han esdevingut eines clau en aquesta línia, i tenen la potencialitat d'actuar com a vectors preventius de l'abandonament. És el cas de programes com l'Enginy, els programes de diversificació curricular (PDC) i les unitats d'escolarització compartida (UEC), així com el procés d'orientació al llarg de l'etapa d'educació secundària obligatòria, iniciatives que s'expliquen a continuació.

2.1 La mirada inclusiva a l'ESO

Destaquem programes preventius a l'ESO com l'Enginy, els PDC o les UEC, a més de l'orientació i la personalització.

L'educació inclusiva, principi rector del sistema educatiu a Catalunya, parteix de la construcció d'una escola per a tothom impulsant transformacions de l'educació ordinària que afavoreixin l'aprenentatge de tots els infants i joves. Aquesta perspectiva, a diferència de mirades anteriors, ja no es basa a oferir recursos extraordinaris per a un grup d'alumnes amb necessitats especials o específiques que se separa de la resta, sinó de modificar les estructures (metodologies, currículum, personalització, etc.) de l'aula ordinària per tal que les propostes didàctiques estiguin a l'abast de tothom i es generin bons vincles. Els plantejaments de l'escola inclusiva es basen en la diferenciació de tres tipus d'actuacions que tenen lloc als centres escolars segons el seu nivell d'intensitat: les mesures i suports universals, destinats a tot l'alumnat, que haurien de representar un mínim del 80% del conjunt d'actuacions dels centres; les mesures i suports addicionals, de caire flexible i temporal, dirigides a joves en situació de risc acadèmic, que haurien de representar com a molt un 15% de les actuacions, i les mesures i suports intensius, específics per a aquell alumnat que presenta més

necessitats de suport, que no haurien de representar més del 5% de les actuacions escolars. El programa Enginy, els PDC i les UEC, desplegats a la ciutat des de fa més d'una dècada, tracten de donar resposta a les diversitats des d'aquesta mirada inclusiva i els podríem situar en aquests tres nivells d'intensitat (vegeu la figura 4).

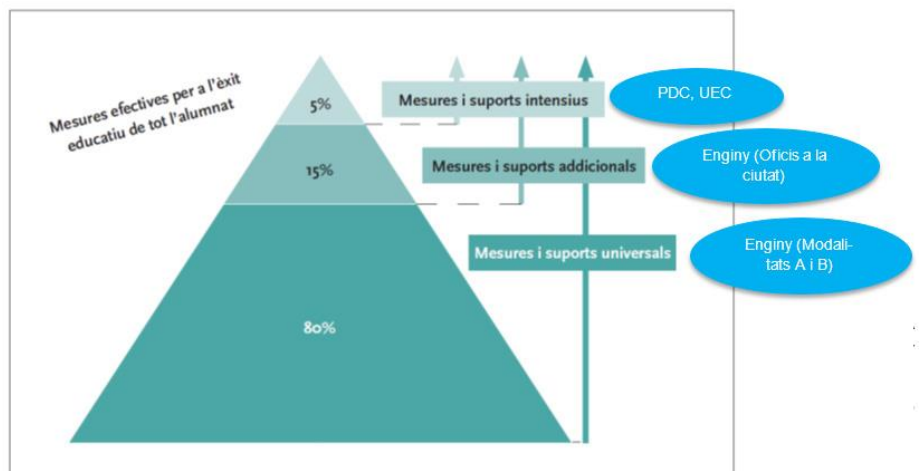

Figura 4. La piràmide de l'educació inclusiva.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament d'Educació

Aquests programes, en el moment de la seva implementació inicial, van tenir clars efectes transformadors, afavorint la innovació metodològica des de la “perifèria” (sobretot els PDC i les propostes de tallers fora de l'àmbit escolar que ofereix el programa Enginy): els alumnes del que s'anomenava l'aula oberta —o els dels grups “C” on, malgrat no estar reconegut normativament, s'acumulaven els “mals estudiants”— han pogut gaudir de propostes d'aprenentatge aplicat. En els tallers del programa Enginy l'alumnat ha experimentat el treball per projectes amb contacte amb entorns professionals reals, ha hagut de resoldre problemes en equip, posant en joc competències comunicatives, tecnològiques, matemàtiques, acompanyats per mestres d'oficis com l'ebenisteria, la navegació a vela, la cuina, la joieria o la mecànica de bicicletes per esmentar-ne només alguns. D'aquesta manera s'han posat a la pràctica moltes de les premisses que actualment s'impulsen des de la mirada de la innovació educativa i la inclusió. En aquest sentit, si bé les metodologies d'aquests programes han servit de laboratori per a una secundària més accessible a totes les capacitats, conductes i intel·ligències, són propostes que cal reformular des del paradigma de l'educació inclusiva i el disseny universal de l'aprenentatge. En aquesta reformulació caldrà considerar un enfocament competencial basat en els set principis de

l'aprenentatge³ que impregni totes les pràctiques docents, no només les dels alumnes amb més vulnerabilitat acadèmica. Tenint en compte aquesta premissa, a continuació s'expliquen els programes esmentats (Enginy, PDC i UEC) com a pràctiques que poden afavorir la prevenció de l'abandonament escolar prematur.

2.1.1. L'Enginy

El programa Enginy s'ofereix com a recurs per a l'atenció educativa de tot l'alumnat d'ESO en el marc d'un sistema educatiu inclusiu, a partir de l'oferta de projectes o tallers que esdevenen un tastet d'oficis i de nous aprenentatges que abasten diferents àmbits professionals (tecnològic, artístic, ocupacional, humanístic, esportiu...). Aquests projectes o tallers pretenen ser una eina d'orientació acadèmica i professional a través de la descoberta dels oficis de la ciutat, generant nous contextos d'aprenentatge tant per a l'alumnat com per al professorat. El programa s'ofereix a tots els centres de la ciutat a través de la convocatòria unificada de programes⁴.

En relació amb el seu funcionament, el programa Enginy té tres modalitats (A, B i C), tot i que si ens fixem en les lògiques i objectius generals, podem parlar de dos tipus d'actuacions: les modalitats A i B, que s'adrecen a l'alumnat dels quatre cursos de l'ESO, i la modalitat C "Oficis compartits" (anteriorment "Oficis a la ciutat") es dirigeix exclusivament a joves de 3r i 4t d'ESO. En aquest sentit, les actuacions que proposa el programa Enginy se situen en dos nivells diferents de la piràmide de l'educació inclusiva (la que hem mostrat a la figura 4):

- Les modalitats A i B del programa responen al primer nivell, que planteja accions o mesures universals dirigides a tot l'alumnat d'ESO. Tant la modalitat A com la modalitat B pretenen, a partir de la interacció amb professionals externs a la institució educativa, l'ampliació i l'enriquiment dels continguts competencials de diferents àmbits o matèries curriculars mitjançant projectes de fonamentació

³ Els set principis de l'aprenentatge publicats per l'OCDE (2013) *The nature of learning* són els següents: l'alumnat és el centre de l'aprenentatge; l'aprenentatge és de naturalesa social; les emocions són part integral de l'aprenentatge; l'aprenentatge ha de tenir en compte les diferències individuals; l'esforç és clau per a l'aprenentatge; l'avaluació continuada afavoreix l'aprenentatge; aprendre és construir connexions horitzontals.

⁴ Consultable a:

https://www.edubcn.cat/rcs_gene/extra/05_convocatoria_unificada_programes/2021_2022/I0101_Enginy_DESCRIPTIVA_2021_2022.pdf

pràctica. En la modalitat A els alumnes participen de tallers fora del centre en entitats o institucions diverses de la ciutat, mentre que en la modalitat B s'ofereixen nous contextos d'aprenentatge en el mateix centre a partir de la participació de professionals experts de diferents àmbits. En ambdós casos s'organitzen sessions setmanals (d'entre dues i tres hores) per a grups heterogenis de 15 a 20 alumnes d'un mateix centre. La participació del professorat del centre educatiu fent un rol de codocència amb el professional extern és clau per assegurar la integració i la transferència dels aprenentatges dels tallers, vinculant els continguts globalitzats i transversals del projecte al desenvolupament curricular d'una o més matèries. La idea és, d'una banda, que la participació a aquests tallers permeti a l'alumnat conèixer i familiaritzar-se amb diferents àmbits professionals, i adquirir les competències tècniques i transversals per a l'assoliment de projectes de vida més enriquits. D'altra banda, que el treball compartit amb professionals externs sigui un suport al procés de transformació pedagògica dels centres, oferint al professorat participant un modelatge metodològic que s'integri al projecte de centre.

**L'Enginy ofereix
aprenentatge
competencial en
entorns
professionals en
codocència**

- La modalitat C “Oficis compartits” (anteriorment “Oficis a la ciutat”) se situa al segon nivell, plantejant accions o mesures de suport addicionals de caràcter preventiu adreçades a l'alumnat de 3r i 4t d'ESO que presenta una situació de risc d'absentisme o d'abandonament escolar prematur. En el cas d'aquesta modalitat, són els joves que, un cop per setmana, es desplacen a un taller d'oficis de la ciutat on desenvolupen un projecte formatiu professionalitzador de caràcter pràctic. Cada taller d'Oficis compartits rep alumnat de diferents centres de procedència, fins a un total de 16 alumnes per taller i un màxim de 4 alumnes del mateix institut, garantint així la diversificació i heterogeneïtat del grup. Rotativament el professorat dels centres participants dona suport a l'activitat acompanyant l'alumnat. La idea és que, mitjançant la participació en aquestes activitats fora de l'entorn escolar, els i les joves milloraran la seva motivació i les seves expectatives acadèmiques i professionals, i s'afavorirà la creació d'un projecte personal estimulant.

La taula 1 presenta les dades de participació al programa Enginy des del curs 2014-2015:

	2014-15	2015-16	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20
Modalitats A i B						
Instituts	30	37	37	38	38	35
Alumnes	628	800	960	972	1.090	840
Entitats col·laboradores	11	12	12	12	15	16
Modalitat C						
Instituts	31	22	26	23	19	17
Alumnes	194	209	220	217	242	146
Entitats col·laboradores	6	6	6	7	7	7

2.1.2 Els programes de diversificació curricular

Els programes de diversificació curricular amb estades a les empreses (PDC) són una mesura d'atenció a la diversitat i la inclusió educativa dissenyada per a alumnes de 3r i 4t d'ESO que han presentat dificultats generalitzades d'aprenentatge durant els primers cursos de la secundària. Aquest tipus de mesura apareix recollida a la LEC i es desplega en normatives posteriors del Departament d'Educació⁵.

És una actuació preventiva per tal d'avançar-se a l'abandonament escolar prematur. S'adreça a alumnes que, un cop aplicades les mesures ordinàries i universals d'atenció a la diversitat, així com mesures i suports addicionals, necessiten una atenció més específica per aconseguir els objectius de l'etapa. Se situa, per tant, al tercer nivell de la piràmide de la inclusió (mesures i suports intensius). Aquests programes comporten una organització curricular flexible i un horari de permanència al centre diferent, sigui perquè els alumnes que hi participen comparteixen l'escolaritat ordinària amb altres activitats externes al centre o perquè els centres organitzen altres activitats en altres espais destinats a les experiències pràctiques en el món laboral. La incorporació en un programa de diversificació curricular és voluntària i cal l'acceptació tant de l'alumne com de la família.

⁵ Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació: l'article 59.4 assenyalava que el Departament d'Ensenyament ha d'establir PDC orientats a la consecució de la titulació en ESO. L'article 63 estipula que el Departament d'Ensenyament pot establir mecanismes de col·laboració amb les administracions locals i amb agents socials i econòmics per tal de planificar, organitzar i desenvolupar accions formatives amb la finalitat d'afavorir la inserció laboral i la qualificació professional. Articles que es despleguen en el Decret 143/2007, de 26 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria. I l'Ordre EDU/295/2008, de 13 de juny, per la qual es determinen el procediment i els documents i requisits formals del procés d'avaluació a l'educació secundària obligatòria.

El projecte s'organitza fent que l'alumnat cursi el 60% del seu currículum al centre per mitjà de projectes interdisciplinaris que tinguin en compte agrupaments de les diferents matèries. L'àmbit pràctic té una assignació horària del 40% del seu temps lectiu i les activitats es realitzen en horari de matí els dimarts i els dijous⁶. Aquest àmbit consisteix en estades en entitats i empreses del territori en què els alumnes se centren en l'adquisició d'habilitats personals necessàries per a la vida adulta i professional. La cerca d'institucions, entitats o empreses on realitzar les estades és a càrrec dels serveis tècnics dels districtes municipals. La coordinació s'estableix a tres bandes entre el personal tècnic del CEB, la inspecció educativa i el districte. La idea és que la participació en un PDC farà que augmenti la motivació dels i les joves amb els seus estudis, així com la seva vinculació amb la institució escolar.

El programa es va iniciar a Barcelona el curs 2012-2013 amb un pilotatge en 5 instituts públics del districte de Nou Barris. Fins al dia d'avui, s'ha desplegat en 5 districtes de la ciutat i té 20 instituts públics i 190 alumnes participants. El curs 2019-2020 hi han participat un total de 243 joves de 26 instituts de la ciutat, i un total de 285 empreses i entitats. La distribució per districtes es presenta a la taula següent:

Districte	Alumnes PDC	Instituts	Empreses/entitats
Sant Martí	57	5	58
Horta-Guinardó	25	4	26
Nou Barris	57	6	73
Sant Andreu	24	3	50
Ciutat Vella	26	3	24
Sants	54	5	54
TOTAL	243	26	285*

*El nombre d'empreses és superior al d'alumnes perquè un mateix alumne pot canviar d'empresa trimestralment.

En el document d'orientacions per a la implementació d'un programa de diversificació curricular (PDC) publicat pel Departament d'Educació el 2014 indica que a Catalunya, l'alumnat que participa en PDC es manté al sistema educatiu i no abandona sobtadament, i assoleix la graduació d'ESO de manera més nombrosa (un 70%). Així mateix, bona part dels i

⁶ La proposta horària fa incompatible que un mateix alumne participi de l'Enginy i del PDC per tal d'evitar una desvinculació excessiva de la dinàmica ordinària, ja que passaria més del 80% en entorns professionals fora de l'institut.

les participants accedeix a estudis postobligatoris (un 50% es matricula a CFGM).

2.1.3. Les unitats d'escolarització compartida (UEC)

Les UEC són un recurs que, en la piràmide de l'educació inclusiva, se situen dins de les mesures de suport intensiu i s'adrecen a l'alumnat de segon cicle d'ESO que, per qüestions principalment conductuals, veuen compromeses les seves possibilitats d'èxit. En aquest sentit, tenen com a objectiu que aquests joves assoleixin les competències bàsiques, i que puguin reprendre els processos d'aprenentatge dins del sistema ordinari. El perfil d'alumnat que accedeix a les UEC presenta trastorns de conducta, problemes d'absentisme, rebuig escolar o comportaments disruptius. L'alumnat està matriculat a l'institut ordinari però cursa la totalitat de la seva escolarització en un centre especialitzat, de manera que de facto la seva escolaritat no és compartida.

L'entorn més reduït i flexible de la UEC permet una atenció personalitzada a l'alumnat, que inclou el reforç dels aprenentatges instrumentals i el suport emocional i afectiu dels i les joves. La idea és que el treball en grups reduïts permetrà una atenció més personalitzada i això farà que millori la relació del jove amb la institució escolar i el seu procés formatiu. A la UEC es treballa a partir d'un pla d'orientació personal, per tal d'aconseguir la implicació dels alumnes en el seu procés formatiu i per afavorir l'adequació de la seva transició a la vida adulta en entorns normalitzats, ja sigui en programes de formació o mitjançant la inserció al món laboral.

El Consorci d'Educació de Barcelona disposa de 14 UEC que tenen capacitat per atendre 230 alumnes d'entre 14 i 16 anys. La gestió de les UEC està externalitzada a entitats del tercer sector contractades d'acord amb la normativa de contractació pública.

Oferta de UEC curs 2020-21, per districte

Nom UEC	Districte	Alumnes
UEC Casal d'Infants del Raval	Ciutat Vella	15
UEC Fundació Comtal	Ciutat Vella	15
UEC Escola de Pastisseria	Ciutat Vella	2
UEC ACIS	Gràcia	30
UEC Martí Codolar	Horta-Guinardó	15
UEC Granja Escola Sinaí	Horta-Guinardó	18
UEC Fundació ADSIS	Horta-Guinardó	15
UEC Martí Codolar	Horta-Guinardó	12
UEC Aula Taller Cruïlla	Nou Barris	18
UEC Fundació Main	Sant Andreu	24
UEC Cemprosa - Monlau	Sant Andreu	18
UEC Colomer Sants	Sants-Montjuïc	12
UEC Bon Port	Sants-Montjuïc	12
UEC 19 Centro de Formación	Sarrià - Sant Gervasi	12
UEC Associació DAE		12
Total alumnat		230

2.2. L'orientació a l'ESO

Els processos d'orientació acadèmica i professional s'han considerat, des del CEB, un factor central en la reducció de l'abandonament escolar prematur. Des de l'Àrea d'Ensenyaments Postobligatoris s'han endegat mesures per tal de promoure la sistematització de la funció d'orientació dins les tasques docents a l'ESO, orientar i involucrar tot l'alumnat en la presa de decisions sobre el seu itinerari futur, i correspondre tot l'equip docent en el procés d'orientació de l'alumnat. Aquestes accions s'estructuren al voltant dels següents principis pedagògics i organitzatius:

- L'orientació és una estratègia del centre d'acord amb tot l'equip docent i està coordinada pel tutor o tutora. Altres professionals externs com l'EAP (Equip d'Assessorament Psicopedagògic) i el SOPJ (Servei d'Orientació Pla Jove) intervenen en aquest procés per requeriment de l'equip docent.
- L'orientació ha de generar competències en l'alumnat per a la presa de decisions, la cerca i la selecció d'informació.

Una orientació més efectiva, que impliqui un coneixement més ampli de l'entorn i de les opcions formatives, un autoconeixement més profund per a una tria més

Els ha de donar autonomia, consciència de l'entorn acadèmic i professional i eines d'autoconeixement. El professorat d'orientació ha de transferir gradualment la gestió del procés a l'estudiant per promoure'n l'autonomia i compromís en la presa de decisions.

- L'orientació s'adreça a tot l'alumnat. Tots els estudiants han de desenvolupar la capacitat d'autogestió durant el procés. Òbviament, alguns estudiants requeriran més ajuda que altres en funció de les seves habilitats i recursos inicials i del seu context social i familiar.
- L'estudiant en risc d'abandonament prematur ha de ser un objectiu prioritari per al procés d'orientació dels centres educatius.

La idea és que una orientació més efectiva, que impliqui un coneixement més ampli de l'entorn i de les opcions formatives, així com un autoconeixement més profund, implicarà una tria d'estudis postobligatoris més ajustada a les capacitats, interessos i possibilitats dels joves, i aquest ajustament més gran farà que els joves abandonin menys.

Des del CEB s'han planificat plans de formació en aquesta línia des de l'any 2018. Les tres primeres formacions es realitzen sota el paraigua del programa europeu STAY TUNED. Concretament, s'han realitzat les formacions següents:

- Jornada de reflexió sobre els PDC. Conjuntament amb la Inspecció. 36 participants. Abril de 2018.
- Atendre i entendre la diversitat als CFGM. 63 participants amb certificació. Curs de 15 dies el juliol del 2018.
- Jornada de PDC "Noves orientacions i pràctiques amb èxit". 59 participants. Febrer del 2019.
- Jornada d'orientació a tutors i tutores i orientadors i orientadores de centre. Presentació de l'oferta i novetats de la preinscripció. 86 assistents. Abril del 2019
- Jornades d'orientació educativa a tutors i tutores i orientadors i orientadores de centre. 104 assistents. Dues jornades el desembre del 2019.

3. Actuacions d'acompanyament a les transicions

3.1 El Servei d'Orientació Pla Jove (SOPJ)

Catalunya i la ciutat de Barcelona en particular han estat capdavanters a crear programes i mesures per evitar l'abandonament prematur. Ja l'any 2000 i coincidint amb el moment de la primera promoció de 4t d'ESO LOGSE, l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona (l'IMEB) va apostar per crear el Servei Orientació Pla Jove (SOPJ) responnent a la necessitat de comptar amb un equip de professionals que acompanyessin en les transicions cap a l'educació postobligatòria als joves que no acreditaven l'ESO per tal d'evitar l'abandonament escolar prematur. Amb la creació del Consorci d'Educació i el traspàs de competències, des del 2009 el Pla Jove s'ha mantingut com un servei propi del CEB.

El procés de transició es considera en un sentit ampli, des de l'orientació acadèmica a l'ESO fins a l'adaptació dels alumnes als estudis postobligatoris. El SOPJ s'adreça, d'una banda, a alumnat que prové de l'educació obligatòria però que no es gradua o que es gradua amb un nivell baix de competències acadèmiques i, d'altra banda, atén joves que no provenen de l'etapa obligatòria, sigui perquè han deixat els seus estudis durant un període de temps o perquè són nous o noves en el sistema educatiu (alumnes d'incorporació tardana).

La intervenció del SOPJ amb aquestes i aquests joves i les seves famílies se centra en tres processos:

1. L'orientació acadèmica durant l'ESO.
2. L'acompanyament en la preinscripció i la matrícula.
3. L'acompanyament durant l'adaptació als nous estudis per tal afavorir la seva fidelització.

La intensitat i la metodologia de la intervenció depèn de la procedència dels i les joves: si estan cursant 4t d'ESO, la funció del SOPJ és donar suport al centre escolar en els processos d'orientació i preinscripció; si els joves no estan vinculats a cap centre educatiu perquè havien abandonat prematurament o bé són nouvinguts al sistema, les persones tècniques del SOPJ assumeixen totalment la responsabilitat del procés. La intervenció per facilitar l'adaptació al centre on cursen l'etapa postobligatòria només es duu a terme si hi ha un canvi de centre educatiu. Un dels factors clau del programa per a la prevenció de l'abandonament és el seguiment de l'alumnat que ha estat acompanyat en el procés

El SOPJ es basa en la detecció precoç a l'ESO i l'acollida als estudiants d'incorporació tardana.

de transició més enllà del moment de l'escolarització, al llarg de tot el primer curs de la postobligatòria. El SOPJ fa un seguiment telefònic o per missatges directes al mòbil de l'alumne, per conèixer quina és la seva situació durant el primer curs a la postobligatòria per si cal reorientar-lo o buscar-li suports addicionals com ara reforç acadèmic o lingüístic. Les actuacions es fan sempre en coordinació amb l'equip docent del centre educatiu. La idea és que els canvis d'etapa són crítics i que un acompanyament intensiu durant les transicions disminuirà l'abandonament.

Actualment l'equip està format per 17 professionals distribuïts territorialment en els 10 districtes (amb major o menor presència segons la complexitat) i ubicats majoritàriament en les seus dels Serveis Educatius. En termes de participació, l'evolució del programa ha estat la següent: el curs 2017-2018 van estar en seguiment 4.033 joves, al curs 2018-2019 es van atendre 3.981 alumnes i al 2019-2020 són 4.815 alumnes. Dels i les joves atesos al programa, un 75% de l'alumnat segueix amb els estudis postobligatoris. El 25% restant es deriva a d'altres serveis especialitzats en transicions al món laboral.

3.2. Pla d'acompanyament a joves en situació de vulnerabilitat

El Pla d'acompanyament és un programa que es posa en marxa el curs 2019-2020 que identifica, orienta, assessora i acompanya l'alumnat de 4t d'ESO en situacions de vulnerabilitat socioeconòmica amb l'objectiu de garantir que accedeix a la formació postobligatòria que li resulta més motivadora i adequada, i en la qual té més probabilitat de completar-la amb èxit. Té com a objectiu acompanyar aquests i aquestes joves en l'accés a l'educació postobligatòria creant un seguit de mesures sistèmiques per orientar-los i acompanyar-los en aquest procés. Tal com hem vist en la figura 2 estem parlant d'un subconjunt de 1.500 alumnes que tenen la meitat de probabilitats d'assolir l'acreditació amb èxit que els seus companys: si del conjunt de la cohort de joves nascuts el 2001, quan tenen 17 anys el 63% acredita batxillerat o grau mitjà, entre el col·lectiu que es troba en situació de vulnerabilitat l'acreditació als 17 anys cau a un 25%, i el percentatge d'alumnes que no cursa el curs que li correspondria per edat (els no idonis) s'enfila al 44%.

Les mesures previstes al Pla d'acompanyament es concreten en el següent:

- a. La detecció dels joves en risc d'abandonament escolar.

- b. L'orientació, per part dels tutors/ores de 4t d'ESO i els orientadors/ores dels centres de secundària de tot l'alumnat de 4t d'ESO que s'hagi detectat com a població diana.
- c. L'assessorament i acompanyament per part dels tècnics i tècniques del Servei d'Orientació Pla Jove en el procés de tria dels ensenyaments postobligatoris.
- d. La distribució de l'alumnat NEE A i NEE B del Pla d'acompanyament per part de la Comissió de Garanties d'Admissió de Postobligatoris en els estudis desitjats i en què van ser orientats en funció de l'oferta.
- e. L'assignació de recursos específics de suport per als alumnes en situacions socioeconòmiques desfavorides.
- f. El suport dels tècnics i tècniques del Servei d'Orientació Pla Jove en els processos de preinscripció i en els períodes de modificar preinscripcions.
- g. La informació i atenció a les famílies durant la campanya de preinscripció.
- h. La provisió de recursos de monitoratge a tot l'alumnat amb NEE A per a la seva escolarització als ensenyaments postobligatoris si en gaudia durant l'escolarització obligatòria.
- i. El suport dels tècnics i tècniques del Servei d'Orientació Pla Jove en els processos de matrícula i en els períodes de canvi d'estudis, en cas que els estudis triats en primera opció no s'adeqüin al o la jove.

Les i els joves beneficiaris de la primera edició del Pla d'acompanyament (2019-2020) són joves matriculats a 4t d'ESO residents a Barcelona que compleixen algun dels criteris següents:

- Alumnat amb NEE tipus A (determinat i validat pels EAP).
- Alumnat amb NEE tipus B (alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu detectat per Serveis Socials amb una valoració social acreditativa de trobar-se en situació de vulnerabilitat socioeconòmica i/o receptores d'Ajuts del Fons d'Emergència).
- Alumnat que ha cursat 4t d'ESO en una UEC (unitat d'escolarització compartida).
- Alumnat que ha participat en programes de diversificació curricular a 4t d'ESO.
- Alumant no idoni, és a dir, el que ha repetit algun curs d'ESO.
- Alumnat nouvingut que ha arribat al sistema educatiu de Catalunya a 3r o a 4t d'ESO.

Pel que fa al perfil de l'alumnat destinatari del Pla d'acompanyament del curs 2019-2020 en destaca un 16% que té la condició NEE B i un 11% que està identificat com a NEEA, posant de manifest que la detecció està per sota de la situació real de vulnerabilitat d'aquest col·lectiu. El 18% presenta els requisits per a l'escolarització gratuïta. La distribució en els districtes de la ciutat és la següent:

Districte	Alumnes Pla d'acompanyament 2019-20
Ciutat Vella	221
L'Eixample	284
Sants-Montjuïc	299
Les Corts	103
Sarrià - Sant Gervasi	152
Gràcia	114
Horta-Guinardó	289
Nou Barris	395
Sant Andreu	242
Sant Martí	388
Total	2.487

4. Transformacions estructurals de l'educació secundària postobligatòria

4.1. El BatxPro: de l'enfocament en les PAU a un batxillerat professionalitzador amb una mirada més social i flexible

El BatxPro és una proposta de batxillerat que va dirigida a alumnat que vol fer un cicle formatiu de grau superior (CFGS). Es va iniciar com a pilotatge el curs 2019-2020 inspirat en la proposta de batxillerat que fa l'institut Pla Farreras de Sant Cugat del Vallès, que té un batxillerat orientat a cicles formatius. En el procés de disseny de la proposta es van fer sessions de contrast amb els equips directius de centres que tenien un índex molt elevat d'abandonament a batxillerat i centres que tenien un alt nombre d'alumnat que anava a CFGS i no a la universitat, amb la intenció de partir de

En no orientar-se a les PAU, el BatxPro pot aprofundir en competències transversals bàsiques per a l'èxit en el CFGS.

necessitats reals i fer una proposta ajustada a la realitat. Normativament el BatxPro ha d'estar lligat a alguna de les modalitats de batxillerat regulades legislativament; per aquest motiu s'han obert BatxPro de la modalitat tecnològica i BatxPro de la modalitat social.

Aquest batxillerat, que es diferencia del batxillerat ordinari per no tenir com a fita la superació de les PAU, posa un èmfasi especial en el replantejament de les metodologies que s'apliquen a l'aula i promou, especialment, l'aprenentatge basat en un enfocament competencial de l'ensenyament, d'acord amb la normativa vigent i que es vol fer extensiu a totes les altres modalitats de batxillerat. La idea és que aquest replantejament permeti superar el model transmissiu memorístic i adoptar un model pedagògic competencial de creixement personal on s'acompanyi l'alumnat en el seu itinerari d'aprenentatge personal, millori la vinculació dels estudiants amb el centre educatiu i es previngui l'abandonament prematur.

Aquest enfocament es tradueix en les actuacions següents:

- Fomentar el paper actiu de l'alumnat promovent activitats d'experimentació, investigació, discussió, etc. Activitats relacionades amb les competències d'autonomia personal, esperit crític i d'aprendre a aprendre.
- Promoure la resposta a preguntes que es podrien haver fet al llarg de la història els i les lingüistes, historiadors i historiadores, científics i científiques, en lloc de només explicar-ne les teories.
- Facilitar projectes interdisciplinaris que permetin interrelacionar i aplicar els continguts de les diferents àrees de coneixement.
- Promoure processos de metacognició i autoavaluació per facilitar la reflexió sobre el propi procés d'aprenentatge.
- Proporcionar a l'alumnat experiències d'aprenentatge significatives, contextualitzades, que promoguin aptituds socials (iniciativa, compromís, cooperació, tolerància...) i fomentin la seva responsabilitat.

No hi ha un model únic de BatxPro però sí que hi ha matèries comunes i matèries comunes d'opció que són obligatòries en funció de la modalitat que l'alumnat triï. Del que es tracta és de singularitzar la proposta intentant deixar lloc a projectes reals, contextualitzats, interdisciplinaris i facilitar l'orientació i l'acompanyament de l'alumnat. Segons el currículum actual de batxillerat, per exemple, es pot vincular el treball de recerca a un projecte d'aprenentatge i servei o una estada a

l'empresa, es poden proposar projectes interdisciplinaris entre diferents matèries de la modalitat o matèries comunes. Es pot proposar com a matèria específica de centre una matèria específica relacionada amb el creixement personal i l'orientació acadèmica i professional o una estada en pràctiques. La tutoria és un espai clau del batxillerat que permet acompanyar l'alumnat en el seu desenvolupament personal i en l'orientació de la seva vida acadèmica i professional.

Els centres que ofereixen el BatxPro són els següents: des del curs 2019-2020, Institut Sant Andreu (Institut Nou Barris), Institut Lluís Vives i Institut La Guineueta; des del curs 2020-2021, Institut Barcelona Congrés, Institut Emperador Carles i Institut Poeta Maragall; i a partir del curs 2021-2022 s'hi incorporen Institut Infanta Isabel, Institut Milà i Fontanals i Institut Joan Fuster.

La valoració inicial és molt positiva sobretot per l'elevada taxa de continuïtat en el pas de 1r a 2n de batxillerat i la disminució de l'abandonament.

4.2 L'FP dual

La formació professional en alternança i dual és un model formatiu que s'aplica a Catalunya des de l'any 2008, a partir de la figura d'aprenent avançat, que permet als estudiants compaginar els estudis amb una estada remunerada a l'empresa per complementar la seva formació, alhora que permet a l'empresa disposar d'un recurs humà en formació que s'adapta a les necessitats canviants del món professional. Amb l'experiència de més de deu anys d'aplicació de l'FP dual ha quedat provat el seu valor afegit: forma professionals polivalents, amb capacitats transversals i valors, oberts al canvi i formats en un entorn experiencial de processos i tecnologies reals i actualitzats.

Mentre que la formació en alternança simple combina estudis i treball sense el reconeixement acadèmic dels aprenentatges fets a l'empresa, la formació en modalitat dual sí que ho fa, de manera que l'empresa forma part activa en el procés de formació dels aprenents, aconseguint que aquesta formació sigui reconeguda pel centre educatiu com a activitat lectiva. La flexibilitat organitzativa de la formació professional permet acordar, mitjançant un conveni entre el centre i l'empresa, una distribució horària mixta de la formació.

En cada projecte l'organització de l'estada a l'empresa es pot articular de manera diferent segons les necessitats. De

manera general, a partir del segon trimestre del primer curs, l'alumnat s'incorpora a les empreses que faran l'alternança fent entre 80 i 100 hores de formació en centres de treball (FCT), per tal d'afavorir la coneixença mútua i la integració a l'equip de l'empresa. Un cop acabada aquesta estada en la modalitat d'FCT, s'inicia el període de formació dual amb la incorporació de l'alumnat a l'equip de personal de l'empresa, a través d'un contracte o d'una beca remunerada. No tot l'alumnat que cursa un cicle dualitzat realitza una estada a l'empresa en modalitat dual; la selecció dels i les joves que faran la formació dual es duu a terme per part dels centres de treball en col·laboració amb els centres educatius.

En col·laboració amb l'empresa, es concreta la planificació de les tasques i activitats d'aprenentatge i els sistemes de seguiment i avaluació: hores previstes, espais, temporització i calendari. També es determinen les persones de referència a l'empresa: responsables, instructors i tutors. El tutor d'empresa rep una formació de 12 hores per part del centre educatiu.

L'empresa i l'equip docent del centre educatiu estableixen, conjuntament, criteris per a la incorporació de l'alumnat en les activitats de l'empresa, garantint les oportunitats per a tot l'alumnat del grup classe, però valorant individualment el grau de maduresa, les actituds i els resultats obtinguts en la formació prèvia realitzada al centre educatiu. Cal aprofitar el component motivador de la formació dual per afavorir el màxim aprofitament dels aprenentatges per part de l'alumnat aprenent.

**L'FP dual
redueix
clarament
l'AEP i
millora
l'orientació**

L'FP dual és un tipus de formació que proporciona a les empreses professionals qualificats a partir del coneixement directe de les potencialitats de l'aprenent format amb els propis processos i valors de l'empresa, i que sembla garantir una elevada inserció laboral. En relació amb l'abandonament educatiu prematur, la idea és que el fet de compaginar la formació al centre educatiu i l'activitat remunerada en una empresa del sector augmenta la motivació dels i les joves pels seus estudis i, per tant, es redueix l'AEP.

El curs 2019-2020, del total d'alumnes matriculats a grau mitjà, 246 alumnes van participar de l'FP dual, xifra que representa el 33,06% de l'alumnat matriculat en cicles dualitzats i un 5,53% del total d'alumnes matriculats a 2n curs de GM. La presència de l'FP dual és molt desigual segons les famílies professionals i, en definitiva, segons els sectors empresarials implicats.

Alumnes en formació dual sobre el total d'alumnes que cursen el cicle dualitzat. Barcelona, curs 2019-20

Cicle formatiu de grau mitjà dualitzat	% FP dual
Gestió administrativa	11,82%
Activitats comercials (moda)	33,33%
Activitats comercials	3,06%
Jardineria i floristeria	48,89%
Instal·lacions elèctriques i automàtiques	15,97%
Instal·lacions telecomunicacions	18,18%
Instal·lacions de producció de calor	19,23%
Instal·lacions frigorífiques i climatització	13,33%
Carrosseria	10,17%

5. Actuacions de suport educatiu a l'educació postobligatòria

Són molts els estudis que demostren⁷ que no n'hi ha prou amb estar matriculat a la postobligatòria per superar el risc d'abandonament prematur, ja que, un cop matriculats, els alumnes amb dificultats acadèmiques, amb discontinuïtats, que pertanyen a famílies en situació socioeconòmica desafavorida o aquells que s'han incorporat tardanament al sistema, requereixen un suport més personalitzat i intensiu per assolir els aprenentatges de l'etapa. De nou, la major part d'aquests estudis assenyalen la importància de l'autopercepció de capacitat en origen o en les etapes primerenques (la seguretat del bon estudiant per superar els reptes acadèmics) i d'una bona vinculació emocional amb l'entorn escolar. Sovint l'organització dels centres de secundària postobligatòria i la metodologia d'ensenyament no facilita posar el focus en l'acció tutorial, ni deixa espais de flexibilitat per a la personalització dels aprenentatges. Per aquest motiu, a més d'emprendre un procés d'innovació a llarg termini amb els equips docents, des del CEB s'han

⁷ Tarabini, A. (2017). *L'escola no és per a tu: el rol dels centres educatius en l'abandonament escolar*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.

Pàmies, J. i Castejón, A. (2015). "Distribuyendo oportunidades: El impacto de los agrupamientos escolares en la experiencia de los estudiantes". *Revista de Sociología de la Educación-RASE*, 8(3), p. 335-348.

Merino Pareja, R., Martínez García, J. i Valls, O. (2020). "Efectos secundarios y motivaciones de las personas jóvenes para escoger Formación Profesional". *Papers. Revista de Sociología*, 105(2), p. 259-277.

Tarabini, A., Castejón, A. i Curran, M. (2020). "Capacidades, hábitos y carácter: atribuciones docentes sobre el alumnado de Bachillerato y Formación Profesional". *Papers. Revista de Sociología*, 105(2), p. 211-234.

Bernardi, F. i Requena, M. (2010). "Desigualdad y puntos de inflexión educativos: el caso de la educación post-obligatoria en España". *Revista de Educación*, número extraordinario.

Jacovkis, J., Montes, A. i Manzano, M. (2020). "Imaginando futuros distintos. Los efectos de la desigualdad sobre las transiciones hacia la educación secundaria posobligatoria en la ciudad de Barcelona". *Papers. Revista de Sociología*, 105(2), p. 279-302.

impulsat projectes de suport amb persones externes que transitòriament puguin omplir aquest buit d'acompanyament proper.

5.1 Projecta't

Al llarg dels darrers anys s'ha identificat que part de l'alumnat que accedeix a l'educació postobligatòria ho fa sense haver adquirit les competències bàsiques amb un grau suficient que els permetin seguir amb èxit els CFGM o el batxillerat. Aquests i aquestes joves necessiten, doncs, un suport per consolidar les competències tan transversals com pròpies dels estudis que estan cursant, i aquest és l'objectiu del programa Projecta't: donar un suport a aquells i aquelles joves de primer curs d'estudis postobligatoris que, pel seu baix grau d'adquisició de competències bàsiques, tenen dificultats importants per seguir els seus estudis i, per tant, es troben en una situació de risc en relació amb l'abandonament escolar prematur.

El programa, que es desenvolupa en horari extraescolar dues tardes a la setmana, ofereix sessions de reforç acadèmic i suport en àmbits com l'organització de l'agenda, els horaris o els hàbits de treball autònom. La idea és que el fet de rebre una ajuda extraordinària en grups reduïts, pel que fa al contingut curricular i l'organització autònoma de la feina, facilitarà un millor seguiment del curs i això disminuirà l'abandonament entre aquells i aquelles joves que deixen els seus estudis per causes vinculades amb un baix rendiment o amb dificultats acadèmiques importants.

Dades de participació: el curs 2020-2021 hi van participar 312 alumnes provinents de 13 grups de batxillerat i 13 grups de CFGM, amb una ràtio de 12 alumnes per grup. Els resultats del programa no han estat avaluats.

5.2 Reprèn

Una altra situació que es dona durant el primer curs d'educació postobligatòria és que hi ha joves que es troben cursant uns estudis que no els satisfan, bé perquè no han accedit als estudis que havien triat en primera opció, bé perquè els estudis triats no es corresponen amb el que s'imaginaven que seria. Aquesta baixa satisfacció es pot traduir amb una desafecció que condueixi a un abandonament dels estudis. El programa Reprèn pretén donar resposta a aquest desencaix a partir de la detecció precoç de l'alumnat de primer curs de postobligatòria que

durant el primer trimestre percep i manifesta el seu disgust amb els estudis que està cursant, i se li ofereix una opció de canvi d'ensenyament a curt termini com a mesura de prevenció de l'abandonament prematur. El valor d'aquest programa, que suposa abordar de manera ràpida i complexa la gestió de l'escolarització, és justament l'agilitat en la resposta de manera que els alumnes que se senten desubicats a inici de curs no perdin tot el curs i hagin d'esperar-se al setembre següent per tornar a començar. El procediment és el següent:

- Detecció per part dels centres d'alumnes que manifesten una mala ubicació.
- Confecció d'una llista centralitzada de demandes de canvi.
- Publicació de vacants al mes d'octubre per part de tots els centres d'FP.
- Contacte dels professionals del SOPJ amb els alumnes que voldrien canviar per informar-los de les vacants i orientar-los.
- Acompanyament per part del SOPJ a l'alumnat en l'ingrés al nou centre d'FP un cop començat el curs però abans de finalitzar el primer trimestre.

El curs 2019-2020 els centres van detectar 176 alumnes “mal ubicats”, dels quals 96 han acceptat canviar i s'han matriculat a d'altres estudis d'FP o batxillerat durant el primer trimestre. La resta ha rebut seguiment per part del Pla Jove.

5.3 Formació del professorat

Tal com dèiem a l'inici, l'atenció a la diversitat des d'una perspectiva inclusiva és sovint una assignatura pendent en els ensenyaments postobligatoris. Es podria pensar que el sistema comprensiu amb un propòsit clar de fornir tots els nois i noies de les competències bàsiques per desenvolupar-se en la vida adulta s'extingeix amb l'etapa obligatòria, però, des que totes les directrius europees estan posant l'horitzó en la plena escolarització fins als 18 anys, queda clar que l'esforç per a no deixar cap alumne al marge s'ha de mantenir també en el primer tram de la postobligatòria. Malauradament sabem que ni l'organització ni la formació dels equips docents, i a vegades tampoc el seu imaginari ni expectatives, ni les dotacions de recursos específics per atendre les necessitats educatives s'ajusten encara a una idea de comprensivitat fins als 18 anys.

Per transitar aquest camí calen actuacions estratègiques a diversos nivells, i amb la implicació de tots els agents del

sistema. Un d'aquests nivells és sens dubte la formació del professorat. En aquest sentit, des del CEB s'estan oferint cursos específics per a l'atenció de la diversitat als cicles formatius⁸.

L'objectiu d'aquesta formació és constituir un grup impulsor de docents que promogui des dels propis equips la transició cap a una educació postobligatòria més inclusiva. El curs s'ha dissenyat a partir de la detecció de necessitats dels mateixos centres i l'encàrrec d'una formació ad hoc a l'ICE de la UB amb una metodologia participativa basada en l'anàlisi de casos.

Hi han participat 17 centres d'FP dels 21 que hi ha a Barcelona. En total, la formació ha arribat a 64 docents. De l'avaluació del curs, que ha estat molt positiva, cal destacar que un 88% s'han proposat incorporar noves estratègies a les seves aules i centres i en un 92% els ha fet reflexionar sobre la pràctica docent.

5.4 Seguiment de l'alumnat amb NEE i altres suports psicopedagògics

L'atenció a l'alumnat amb NEE ha estat, tradicionalment, un aspecte clarament millorable a l'educació postobligatòria, concretament l'alumnat amb NEE tipus A⁹. A Barcelona, el curs 2020-2021 hi havia 7.140 alumnes identificats com NESE A d'ensenyaments obligatoris i postobligatoris, dels quals 6.359 estaven cursant estudis obligatoris i 781, estudis postobligatoris. Pel que fa al nivell d'aplicació del Decret d'inclusiva, que aspira a escolaritzar en centres d'educació especial només el 5% de l'alumnat NEEA, actualment ens situem en un 30% aproximadament, distribuït de la manera següent, per edats i etapes.

⁸ Per saber-ne més: <http://www.ub.edu/ice/cursos/diversitat>

⁹ Les necessitats educatives de tipus A, que tradicionalment s'havien atès en els centres d'educació especial i a partir del decret per una educació inclusiva s'escolaritzen progressivament en centres ordinaris, preveuen un ventall molt ampli que va des de trastorns de l'espectre autista, retard en el desenvolupament i discapacitat intel·lectual, trastorn de conducta i salut mental, discapacitat motriu, visual o auditiva i pluridiscapacitat.

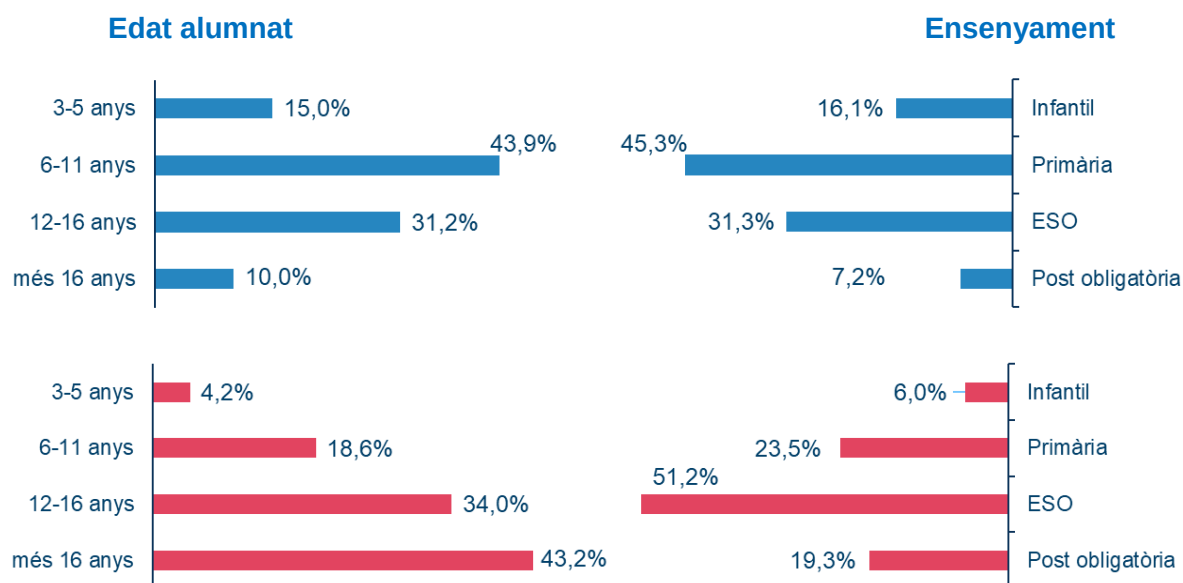

Figura 5. Distribució de l'alumnat NEE A per edat, ensenyament i tipologia de centre (curs 2020-2021). Font: CEB

La baixa presència d'aquest col·lectiu en els ensenyaments postobligatoris posa de manifest una disfunció important en el sistema de detecció i acompanyament d'aquest alumnat en el canvi d'etapa. Per aquest motiu, una de les actuacions que es plantegen és, en el procés de preinscripció del curs 2021-2022, mantenir la consideració dels NEE A de l'ensenyament obligatori en el postobligatori per defecte. La idea és que una detecció primerenca i més acurada dels alumnes amb NEE des de l'inici dels ensenyaments postobligatoris permetrà desenvolupar accions per atendre més adequadament aquests i aquestes joves i prevenir-ne l'abandonament prematur.

El Decret 150/217 d'educació inclusiva, en el capítol IV, fa referència a com hauria de ser l'atenció educativa dels alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu als ensenyaments postobligatoris i de transició a la vida adulta:

- En el batxillerat: “els centres educatius [...] han de fer les adaptacions pertinents i facilitar les mesures i els suports necessaris perquè els alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu puguin cursar aquests estudis”. Als estudis de batxillerat, els centres han de donar resposta a les diferents necessitats dels alumnes a través d'itineraris flexibles, adaptats als diferents ritmes i estils d'aprenentatge i les diferents situacions personals, i

itineraris que permetin modificar la durada de l'etapa.
(article 20)

- A l'FP i ensenyaments de règim especial: l'oferta de formació professional del sistema educatiu preveu les adaptacions curriculars, que són les anàlogues als PI que preveu l'article 12, per a alumnes amb discapacitat lleu, moderada o amb trastorns mentals. "Els instituts [...] han de facilitar itineraris adaptats als diferents ritmes i possibilitats d'aprenentatge de l'alumne, amb una organització que permeti les adaptacions i les mesures flexibilitzadores d'acord amb el PI de cada alumne que facilitin l'assoliment dels objectius encaminats a l'obtenció total o parcial de la titulació." (article 21)
- En els ensenyaments d'adults: "els centres de formació d'adults han de promoure entre els alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu el desenvolupament de l'autonomia personal i l'adquisició d'habilitats i competències que contribueixin al seu desenvolupament integral i a l'aprenentatge al llarg de la vida". (article 22)

Si bé el decret d'educació inclusiva dictamina aquesta atenció específica a l'alumnat NEE, actualment només un centre d'FP disposa de la figura especialista de l'orientació i la psicopedagogia, mentre que els centres de postobligatòria que també tenen educació obligatòria compten amb els professionals del Departament d'Orientació del centre, tot i que la dotació d'aquest departament no preveu més recursos tenint en compte els ensenyaments postobligatoris que s'imparteixen al centre. Degut a aquest dèficit de recursos d'orientació i psicopedagogia en l'educació postobligatòria, el curs 2020-2021 s'ha fet una prova pilot per facilitar l'accés dels estudiants d'ensenyaments postobligatoris al servei de psicopedagogia que ofereixen els EAP i que fins a aquest moment eren pràcticament en exclusiva per a l'alumnat de l'etapa obligatòria. Per tal de donar continuïtat al model d'assessorament col·laboratiu entre l'EAP i el centre educatiu —tal com funciona en l'etapa obligatòria—, el centre ha de designar un professor/a psicopedagog/a referent que faci seguiment de les demandes d'intervenció adreçades a l'EAP i compti amb el suport i la interlocució de l'equip del Pla Jove. Al seu torn, l'EAP es compromet a assegurar un bon traspàs dels casos NEE en el moment de canvi d'etapa; a assessorar els centres i docents en criteris d'organització de l'aula i en la concreció de mesures d'atenció a les necessitats de l'alumnat (com l'elaboració del PI) i a atendre les situacions de malestar

**S'estén
l'atenció de
l'EAP a la
postobligatòria.**

emocional o salut mental que requereixin derivació a serveis específics.

Més enllà de fer extensiva l'atenció dels EAP a la postobligatòria, també s'ha fet un esforç per donar a conèixer als equips docents de postobligatòria els recursos, fora del sistema educatiu, de salut mental on poden recórrer joves i adolescents:

- **Aquí T'Escoltem!** És un servei de l'Ajuntament de Barcelona per a joves de 12 a 22 anys, mitjançant activitats grupals, tallers i espais de reflexió, on poder parlar de sentiments i emocions, on resoldre conflictes, i treballar l'autoestima, el respecte, l'assertivitat... També ofereix atenció individual i confidencial.
- **Espai Konsulta'm:** servei vinculat a la xarxa de salut mental que permet atendre joves que se senten angoixats o tristos de manera immediata, sense necessitat de derivació prèvia.
- **CSMIJ (0-18) i CSMA (+18):** centres assistencials de la xarxa pública de salut; un per districte.
- Dins de les malalties protegides per **l'assegurança escolar** hi ha la neuropsiquiatria.

5.4 Projecte Prometeus

El projecte Prometeus, iniciat l'any 2016, té com a objectiu incrementar el nombre de joves en situacions socioeconòmiques més desfavorides que accedeix a la universitat. Es parteix de la dada que l'alumnat de batxillerat dels barris amb més necessitats socioeconòmiques de Barcelona accedeix a la universitat de manera minoritària, ja sigui per motius econòmics, lingüístics, d'expectativa educativa o d'imaginari. El projecte Prometeus pretén incentivar, motivar, acompanyar i tutoritzar els i les joves d'alguns territoris de la ciutat per tal d'accedir a la universitat, des de les seves capacitats, possibilitats i desitjos, superant estigmes, prejudicis i obstacles vinculats a l'origen i la condició social.

El programa es va iniciar l'any 2016 al barri del Raval per una iniciativa ciutadana liderada per l'associació AEI-Raval i *El Periódico del Raval*, i amb l'impuls del Pla de Barris i la col·laboració del CEB. Actualment, a part del Raval, també es duu a terme als barris del Besòs i el Maresme, la Verneda i la Pau i els barris de la Zona Nord (Ciutat Meridiana, Vallbona i Torre Baró). En aquests territoris que s'han incorporat

darrerament, la coordinació amb els instituts i les universitats i l'acompanyament dels estudiants va a càrrec de l'AFEV (Associació de voluntariat social universitari).

El treball se sosté en la línia de promoure la gratuïtat dels graus universitaris mitjançant premis, beques-salari, i en l'acompanyament i tutorització de l'alumnat des de l'institut fins a l'acabament de la universitat. El projecte és una aposta compartida entre l'Administració local i educativa, la iniciativa privada, els centres educatius de secundària públics i l'àmbit universitari.

El programa preveu tres fases: la primera fase és la de l'institut, la segona és la de la transició i la tercera és la de la universitat.

- A la fase de l'institut, l'equip del programa acompanyat de joves estudiants Prometeus visita els instituts del barri fent xerrades de motivació als joves de 4t d'ESO i de batxillerat que seran els propers joves estudiants Prometeus, explicant-los que és possible anar a la universitat amb el suport del programa. En aquestes xerrades és freqüent la resposta de joves que consideren que la universitat no és per a ells perquè és molt cara. La informació i l'ajuda en la tramitació de beques és una de les claus del programa: beques generals, d'equitat, Barcelona Actua, beca salari de la UPF. Si no obtenen cap d'aquestes beques podran disposar d'una beca pròpia del programa Prometeus. Es tracta de sessions aspiracionals en les quals el testimoniatge de joves que es troben en una situació de partida similar i l'han superada és molt valuós. Val a dir que en aquesta fase inicial la barrera idiomàtica per a joves d'incorporació tardana en el sistema educatiu català és la més difícil de superar.
- La segona fase és la de transició. Els joves ja han aprovat el batxillerat, les proves d'accés a la universitat i s'han decidit a estudiar un grau universitari. Llavors, és el moment que han de fer la matrícula, demanar la beca i han d'aportar molta documentació oficial; pot ser un moment complicat per la complexitat dels procediments administratius, en el qual es compta amb el suport i seguiment de l'equip del programa per a la tramitació. Es convoquen reunions d'acollida inicials, de compartició i resolució de dubtes, guiatge de propers passos, etc.
- Un cop ja estan en la fase de la universitat, els inicis encara es troben amb moltes dificultats, per exemple: el nivell universitari és més elevat que el de batxillerat i han d'augmentar les hores d'estudi i canviar d'estratègia;

Prometeus ha acompanyat 122 estudiants en l'etapa universitària o de CFGS.

també, troben dificultats en algunes assignatures que no acaben d'entendre bé i els costa molt planificar les hores d'estudi dedicades a cada assignatura. En aquesta fase, el projecte preveu una trobada mensual amb els joves (en un entorn informal i distès per facilitar el diàleg entre parells), per mirar de solucionar les dificultats que van sorgint. En molts casos, l'alumnat que ja està a tercer pot donar consell a un de primer resolent els problemes entre ells. Una altra manera ràpida per resoldre problemes és a través del grup de WhatsApp on estan constantment en contacte per qualsevol problema que sorgeixi i per a qualsevol altra informació que sigui d'interès per als joves.

Cada universitat ha designat una persona referent que està en contacte amb el grup motor i els joves Prometeus. Les universitats que participen en aquest projecte són: la Universitat de Barcelona (UB), la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), la Universitat Pompeu Fabra (UPF) i la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC).

El curs 2019-2020 el programa Prometeus ha acompanyat 122 estudiants en la fase universitària o d'estudis de CFGS. L'AFEV hi ha dedicat 730 hores de voluntariat. Dels joves del Raval que van iniciar el programa l'any 2016, un 95% ha assolit la titulació de grau universitari.

6. Programes europeus

Una darrera actuació que s'impulsa des de la Direcció d'Ensenyaments Postobligatoris i de Règim Especial del CEB és la participació en programes europeus. Concretament, el CEB ha participat en tres projectes europeus que tenien com a objectiu crear xarxes per millorar l'abandonament escolar prematur i que han fet pòsit per a la construcció d'un marc de referència en aquest àmbit, són els següents:

- El projecte “Reducing Early School Leaving” (2013)¹⁰ liderat per la Inspecció d'Educació de Barcelona, amb la participació del CEB, amb la ciutat de Sheffield (Regne Unit) ens serveix per constatar la vigència de la detecció de necessitats i les estratègies fixades per al 2020 i el grau d'assoliment dels objectius fixats per la Unió Europea en matèria de prevenció de l'abandonament.
- El projecte “Prevention Of Drop-out students” (2015)¹¹ del Consorci d'Educació de Barcelona, amb la ciutat de Göteborg (Suècia). Per intercanviar experiències i coneixement en l'àmbit de l'abandonament escolar prematur.
- El projecte Stay-Tuned¹² (2016-2019) liderat per l'equip del Servei d'Orientació Pla jove del CEB, amb les ciutats de Gant (Bèlgica), Berlín (Alemanya), Göteborg (Suècia), Tallinn (Estònia), Sofia (Bulgària), Ampelokipi - Menemení (Grècia), Aveiro (Portugal) i Nantes (França). Aquest projecte URBAC actualitza els anteriors i amplia la mirada de l'absentisme fins a l'abandonament prematur.

¹⁰ Consultable a: <https://cordis.europa.eu/project/id/320223>

¹¹ Consultable a: https://urbact.eu/sites/default/files/oif_barcelona_stay_tuned_may_2019.pdf

¹² Consultable a: https://urbact.eu/sites/default/files/oif_barcelona_stay_tuned_may_2019.pdf
<https://urbact.eu/stay-tuned>

Conclusions

El balanç d'actuacions realitzades amb la fita de reduir l'abandonament prematur a Barcelona que hem desplegat al llarg de trenta pàgines es podria sintetitzar afirmant que s'ha avançat i s'han consolidat les actuacions preventives a l'ESO, la millora en la detecció de necessitats educatives i en l'acompanyament al col·lectiu d'alumnes més vulnerables, i que s'han iniciat, a tall de pilotatge i de manera encara incipient, transformacions estructurals en l'etapa postobligatòria que apunten el camí que cal seguir. Podríem dir: anem pel bon camí però encara ens queda un bon tram per recórrer!

S'ha posat de manifest que el repte per als propers anys seria estendre les millores de manera sistèmica (superant l'etapa d'experimentació) i concentrar els esforços i els recursos per assolir la plena continuïtat dels estudis postobligatoris. L'objectiu és que tots els joves, independentment del seu context sociocultural o econòmic, obtinguin l'acreditació que els capacitarà per fer el salt als estudis superiors o al mercat de treball amb una formació bàsica.

Aquest repte universalitzador de l'etapa post-16 passa, com a mínim, per quatre fites que caldria assolir a mitjà termini:

1. Desplegar models curriculars i pedagògics basats en els principis del Disseny universal per l'aprenentatge (DUA) tant a l'ESO com a la postobligatòria (batxillerat i CFGM) de manera que l'aprenentatge sigui significatiu, aplicat, personalitzat i permeti identificar vocacions i projectar itineraris de futur a tots els nois i noies.
2. Assegurar que tots els centres d'educació secundària obligatòria i postobligatòria disposen de plans d'orientació i acompanyament a les transicions educatives de l'alumnat a partir de l'acció tutorial i de figures específicament dedicades a l'orientació que es coordinen amb els serveis d'orientació que proporciona la ciutat.
3. Dotar els centres d'ensenyaments postobligatoris dels recursos necessaris per poder fer itineraris adaptats i garantir la continuïtat dels itineraris acadèmics per alumnat NEE A en un marc d'educació inclusiva.
4. Disposar de places suficients per a tot l'alumnat que vulgui cursar ensenyaments professionalitzadors un cop acabada l'etapa obligatòria, amb una oferta prou flexible, accessible (econòmicament) i adaptable als canvis de demanda tant per part dels estudiants com del mercat.

Finalment, i com a lliçó apresada d'aquesta etapa que hem recopilat, cal destacar la importància del treball d'anàlisi basat en les dades registrades pel sistema educatiu (cada vegada més robust) i el fet de disposar d'espais de reflexió teòrica i amb recerques, en col·laboració amb les universitats i amb altres centres d'estudis, que han ajudat a fixar marcs de referència i horitzons possibles. Malgrat els avenços en aquest aspecte (i que han quedat recollits amb les citacions a diversos informes produïts o encarregats pel CEB), també ens cal reconèixer l'encara feble pràctica d'avaluació de l'impacte i dels resultats obtinguts amb les diverses actuacions que hauria de permetre reorientar les polítiques públiques i fer-les més eficaces. Orgànicament, la creació, el juny del 2021, d'una direcció específica d'ensenyaments postobligatoris dins del CEB reflecteix la voluntat de donar a aquesta etapa la rellevància que li correspon.